

Koruma Bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak

HUDOTO

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı

Koruma Bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak

Orijinal Adı: Understanding gender-based violence in the context of conservation

Gayriresmi çeviridir. Yayının orijinal versiyonuna aőağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz:
[Understanding gender-based violence in the context of conservation.pdf](#)

Çeviren: Sümeyye Elis Yıldızlı

Tasarım: Simay Kabak

Yayınlayan: Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı – HUDOTO

Yayın Tarihi: Mayıs 2024

Adres:

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı

Mucibur Rahman Sok. No: 17 Anadolu İş Hanı K:3 D:11 Konak-İZMİR

info@hudoto.com

HUDOTO

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı

KORUMAYI DÖNÜŞTÜRMEK: ÇATIŞMA'DAN ADALET'E

Koruma Bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak

Yazarlar: Claire Bracegirdle, Josephine Haworth-Lee

Destekleyenler: Catherine Long, Helen Tugendhat

İçerik Uyarısı: Bu bilgi notunda, cinsel şiddet de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ele alınmakta ve (bu kapsamda) betimlemelere yer verilmektedir.

Bu bilgi notu; başta dışarıdan dayatılan veya yönlendirilen koruma girişimleri olmak üzere, koruma bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet (TCDŞ)'in temellerine ve itici güçlerine dair kavrayışı derinleştirme amacı taşımaktadır.

Temel Değerlendirmeler

- 1- Dışlayıcı koruma rejimlerine içkin olan güç dengesizlikleri; TCDŞ'yi kolaylaştırabilir, teşvik edebilir ve şiddetlendirebilir.
- 2- Yerli halklara veya azınlık gruplara karşı ayrımcılık, bu gruplardan kadınların karşılaştığı kesişimsel ayrımcılıkla birlikte TCDŞ'yi tetikleyebilir ve faillerin eylemlerinden sorumlu tutulmasını sınırlandırabilir.
- 3- Hayatta kalanlar genellikle adalete erişirken ciddi engellerle karşılaşmaktadır.
- 4- Koruma programı yapılırken toplumsal cinsiyetin dikkate alınmaması TCDŞ'ye yol açabilir.
- 5- Koruma programlamaları aracılığıyla halkların veya toplulukların geleneksel topraklarıyla olan bağlarının zayıflatılması, bu topluluklara karşı ve topluluklar içinde işlenen TCDŞ'nin artmasına neden olabilir.

Giriş

Bu bilgi notunda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve koruma arasındaki ilişki, özellikle dışarıdan dayatılan veya yönlendirilen koruma eylemlerine odaklanılarak incelenmektedir. Mevcut araştırmalardan, vaka çalışmalarından ve tanıklıklardan yararlanılarak toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin koruma girişimleri bağlamında nasıl ortaya çıktığı, kullanıldığı veya yoğunlaştığı araştırılmaktadır. Akabinde, yalnızca toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ortadan kaldırmak için değil, aynı zamanda etkilenenler için iyileşmeyi sağlamak ve güvenli alanlar oluşturmak üzere koruma yaklaşımlarının dönüştürülebileceği yolların ana hatları çizilerek devam edilmektedir. Yerli kadınlar ve kız çocukları ile yerel topluluklardan kadınlar ve kız çocukları; çoklu ve bileşik ayrımcılıkların bir sonucu olarak sıklıkla hedef alınmakta ve bu bağlamda şiddet biçimlerine maruz kalmaktadır. Bu çoklu ve bileşik ayrımcılık ile şiddet; kadın ve yerli veya azınlık kimlikleri ile ataerkilliği içeren güç yapıları içinde ötekileştirilmiş diğer kimlikler temelinde gerçekleşmektedir. Bu bilgi notu, koruma bağlamında TCDŞ'nin nasıl ele alınacağı konusunda rehberlik sağlamayı amaçlamamakta, daha ziyade sorunun ölçeğini, önemini ve sistemik veya kurumsallaşmış yapısını göstermeyi ve hem koruma bağlamında gelecekte TCDŞ'nin ortaya çıkmasını önlemenin hem de bunu yaşayanlar için adaletin yerine getirilmesini ve iyileşmeyi desteklemenin önemini vurgulamayı amaçlamaktadır.

TCDŞ ve çevresel krizler arasındaki ilişki giderek daha iyi anlaşılmaktadır.¹ Araştırma özellikle iklim değişikliği ve çevresel bozulmanın, örneğin daha yüksek çocuk evliliği ve ev içi şiddet oranlarında görüldüğü gibi,² mevcut toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini artırdığına işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliklerindeki bu artışın ise TCDŞ'de artışa neden olduğu; TCDŞ'nin kadınların çevresel yönetişime katılımını nasıl engellediği ve Çevresel İnsan Hakları Kadın Savunucularının çabalarının bir sonucu olarak nasıl TCDŞ'ye maruz kaldıkları³ üzerine odaklanmıştır. Bununla birlikte, TCDŞ'nin dışlayıcı koruma uygulayıcıları tarafından toplulukları sindirmek, bölmek ve mülksüzleştirmek için kullanılan ve çok sayıda insan hakları ihlaline yol açan bir taktik olduğu (anekdot olarak da olsa) iyi bilinmesine rağmen, şimdiye kadar çok az araştırma TCDŞ ve koruma arasındaki ilişkiye odaklanmıştır.

Hayatta kalanların ve etkilenenlerin sesleri ve hikayeleri aracılığıyla TCDŞ'nin nasıl ortaya çıktığı, nedenleri ve sonuçları hakkında daha iyi bir anlayış geliştirilmeden; TCDŞ'nin koruma bağlamında ele alınması, mümkün olmayacaktır. Şimdiye kadar, koruma kurumları ağırlıklı olarak TCDŞ'ye projenin uygulaması ve etkisinin önündeki bir engel olarak odaklanmıştır.⁴ Bu bilgi notu ise TCDŞ'yi, koruma politikası ve uygulamalarının çoğuna içkin güç dengesizliklerinin bir tezahürü ve bu güç dengesizliklerini sürdürmek için kullanılan bir araç olarak ele almaktadır.

Bu bilgi notu, koruma ilişkili TCDŞ'nin ortadan kaldırılmasında gerekli bir ilk adım olarak, TCDŞ ve koruma arasındaki ilişkinin daha iyi kavranmasını amaçlamaktadır. Koruma adına işlenen diğer insan hakları ihlalleri gibi - ki bunlar giderek daha iyi anlaşılmakta ve kabul görmektedir - TCDŞ de kadın bedeni üzerindeki şiddeti kullanarak; topluluk uyumunu ve refahını zayıflatmaktadır. Bu da Yerli halkların kendi kaderini tayin hakkını ve Yerli halklar ile yerel toplulukların kolektif çevresel yönetişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle, gelecekteki TCDŞ eylemlerini ortadan kaldırmak ve geçmişteki eylemlerden adalet ve şifa bulmak, bireysel ve kolektif hakların hayata geçmesini desteklemek için kritik öneme sahip olmalıdır.

Bu bilgi notu dizisi hakkında: 2003 yılında Durban'da düzenlenen 5. Dünya Parkları Kongresi'nde, koruma dünyası, rızaları alınmadan korunan alanlara dönüştürülen toprakların yerli halklara iade edilmesi ve yeni korunan alanların ancak onların tam rızası ve katılımıyla kurulması yönünde taahhütlerde bulunmuştu. Bu taahhütler yerine getirilmemiştir. Bu çalışma, koruma ile yerli halklar ve topraklarıyla kolektif bağları olan yerel topluluklar arasındaki ilişkinin mevcut durumunu inceleyen Orman Halkları Programı (Forest Peoples Programme-FPP) ve ortaklarımızdan vaka çalışmaları, tanıklıklar, araştırma ve analizler sunan bir dizi bilgi notlarından biridir. Koruma faaliyetleriyle bağlantılı zorlukları ve adaletsizlikleri ortaya koyacak, yerli halkların ve yerel toplulukların öncülüğünde toprakların ve ekosistemlerin bakımı için ileriye dönük pratik, olumlu yolları gösterecek ve daha geniş anlamda adil ve eşitlikçi korumaya giden yollara ışık tutacaktır.

Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin tanımlanması

BM Kadın Birimi TCDŞ'yi "bir bireye veya bir grup bireye toplumsal cinsiyetleri nedeniyle yöneltilen zararlı eylemler" olarak tanımlamaktadır.⁵ Bireyler tarafından tecrübe edilmekteyse de Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nin (CEDAW) belirttiği gibi, yalnızca belirli örneklerle dikkat edilerek ele alınamayacak "bireysel değil toplumsal bir sorundur".

Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature-IUCN)'nin 'Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Çevre Bağlantıları: Eşitsizliğin Şiddeti' (başlıklı) raporunun yazarlarına göre, "doğal kaynakların mülkiyeti, erişimi, kullanımı ve bunlardan elde edilen faydalar da dahil olmak üzere, tüm sektörlerde ve bağlamlarda eşitsiz ve cinsiyetçi güç dinamiklerini sürdürmek veya teşvik etmek için bir sosyo-ekonomik kontrol biçimi olarak kullanılmaktadır."⁶ TCDŞ eylemleri sıklıkla işlenmekte olup, muhtemelen yaşamları boyunca her 3 kadından 1'inden fazlasını etkilemektedir.⁷ Ayrıca, kadınların hikayelerine, deneyimlerine ve algılarına duyulan güvenin düşük olması, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin hem nasıl ortaya çıktığının hem de etkilerinin anlaşılmasını sınırlamaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemleri, **kamusal veya özel alanda uygulanan cinsel, fiziksel, zihinsel ve ekonomik zararları** içerebilir. Tecavüz, cinsel saldırı ve cinsel taciz dahil olmak üzere cinsel şiddetten ev içi şiddete, cinayetlere ve kaybedilmelere, insan kaçakçılığına, cinsel sömürüye, töre saikli suçlara, travmaya, uzun dönemli ruh sağlığı zararına ve daha fazlasına kadar uzanabilir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti kimler yaşar?

Ataerkil normların yaygınlığı nedeniyle toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ağırlıklı olarak kadınlar, kız çocukları, gençler, LGBTQAI bireyler ve non-conforming (geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının dışında) ve non-binary (ikilik dışı) bireyler maruz kalsa da, durum yalnızca bundan ibaret değildir. Ancak bu bilgi notu, kadınların ve kız çocuklarının deneyimlerine odaklanmaktadır; zira erkekler, oğlan çocukları ve marjinalleştirilmiş diğer toplumsal cinsiyet kimliklerine sahip kişilerin maruz kaldığı TCDŞ ile koruma arasındaki ilişki hakkında erişilebilir bilgi bulunmamaktadır.

Terminoloji

Mağdurlar ve hayatta kalanlar: 'Mağdur' ve 'hayatta kalan' terimlerinin her ikisi de kendilerine karşı TCDŞ eylemleri gerçekleştirilmiş kişileri tanımlamak için kullanılabilir. 'Mağdur' yasal bağlamlarda, örneğin ceza adaleti sisteminde kullanılabilirken; 'hayatta kalan' insanların TCDŞ sonrasında nasıl yaşadıklarını vurgular.⁸ Ancak en önemlisi, bireylerin kendi deneyimlerine atıfta bulunmak için tercih ettikleri terimi kullanabilmeleridir. Bu bilgi notunda, hayatta kalan terimi TCDŞ'ye maruz kalanların özne konumlarını yansıtmak için kullanılacaktır, ancak bu terminolojinin diğer bağlamlara uyarlanması ihtiyacı göz ardı edilmemektedir.

Yerli halklar ve topraklarıyla geleneksel veya örfi bağları olan topluluklar: Bunların son derece siyasallaşmış ve çoğu zaman tartışmalı terimler olduğunun farkındayız. Bunları kullanırken; Yerli halkların kendi içindeki ve Yerli halklar ile yerel topluluklar arasındaki siyasi, ekonomik ve sosyal durumları ile sömürgecilik, yerinden edilme ve topraklarının işgaliyle olan ilişkilerindeki farklılıkların bilincindeyiz. Bu bilgi notunda; kendilerini Yerli olarak tanımlayan halklardan bahsederken 'Yerli halklar' terimini kullanıyoruz; bu geleneksel bölgeleri ile olan *öncelikli ve anlamlı* bağlantıları da içermekte olup toprakları, bölgeleri ve kaynakları ile olan özel ve yakın ilişkilerinden ileri gelmektedir. Diğer grupların da yaşadıkları topraklarla yakın geleneksel veya örfi bağları olduğunu kabul ediyoruz ve bu bilgi notunda onları tanımlamak için 'yerel topluluklar' ifadesini kullanıyoruz. Buna kendilerini 'kabile halkları' olarak tanımlayan halklar da dahildir. Bu tür bağlantıları olan *tüm* topluluklardan kadınlar ve kız çocukları, koruma ile bağlantılı olarak TCDŞ ile karşı karşıya kalabilmektedir. Yerli kadınların ve kız çocuklarının hem Yerli hem de kadın kimliklerine sahip olmaları;

faillerin diğer topluluklardan farklı şekillerde ve farklı nedenlerle TCDŞ eylemlerinde onları hedef almalarına neden olmaktadır.

Koruma: Burada 'koruma' terimini esas olarak, hükümet veya koruma kurumları tarafından tasarlanan ve yönetilen, toplulukların veya Yerli halkların temel ve geleneksel haklarının belirli bir düzeyde inkârına dayanan dışlayıcı veya dış güdümlü koruma eylemlerini tanımlamak için kullanıyoruz.⁹ Bunu yaparken, bazı hükümetler veya koruma kurumları ile Yerli halklar veya yerel topluluklar arasında koruma alanında olumlu ve hak temelli ortaklıkların varlığını kabul ediyoruz. Ayrıca, koruma sonuçlarının ve uygulamalarının birçok Yerli halkın yaşam biçimlerinin ve toprak yönetimlerinin bir parçasını oluşturduğunu ve aynı durumun genellikle örfi arazilere ve kaynaklara sahip topluluklar için de geçerli olduğunu kabul ediyoruz.

Yerli kadınların toplumsal cinsiyete dayalı şiddet deneyimleri

Yerli kadınların karşılaştıkları ayrımcılığın kesişen biçimleri, TCDŞ'den etkilenme biçimlerini şekillendirmektedir.¹⁰ Örneğin, deneyimleri hakkında ayrıştırılmış veya sistematik olarak toplanmış veri olmamasına rağmen,¹¹ toplanan verilerden, Yerli kadınların Yerli olmayan kadınlara göre daha yüksek oranlarda cinsel şiddete maruz kaldıkları açıktır; Yerli halkların ekonomik ve siyasi olarak marjinalleştirilmesi ise Yerli kadınlara karşı işlenen TCDŞ'nin cezasız kalmasına neden olabilir. Çoğu durumda Yerli halkların ve topraklarının sömürgeleştirilmesinin bir devamı olan bu şiddet, genellikle Yerli halkların topraklarına, arazilerine ve kaynaklarına el koyma girişimleri tarafından körüklenmektedir. Kadınların Yeryüzü İttifakı ve Yerli Gençlik Cinsel Sağlık Ağı (Women's Earth Alliance ve Native Youth Sexual Health Network)'nın çevre şiddetine karşı Yerli direnişine ilişkin raporunda yazdığı gibi, "toprakta meydana gelen şiddet, bedenlerimize uygulanan şiddetle yakından bağlantılıdır."¹²

TCDŞ'yi çevresel sorunlardan veya Yerli halkların topraklarıyla olan kadim bağlarını zayıflatmaya ve yok saymaya yönelik daha geniş çaplı girişimlerden ayrı tutamayız. Yukarıda vurgulandığı üzere, bu bağlamlarda TCDŞ *yalnızca* bireylere yönelik şiddet olarak değil, topluluklara ve kolektiflere yönelik saldırılar olarak da görülmelidir. Koruma bağlamında TCDŞ'yi anlamak, temellerini ve itici güçlerini göz önünde bulundurmayı gerektirir.

Koruma Bağlamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddeti Anlamak

Bu bölümde, incelediğimiz ve belgelediğimiz hali hazırda mevcut araştırmalardan, vaka çalışmalarından ve tanıklıklardan ortaya çıkan birtakım temaları ortaya koyacağız.

Dışlayıcı ve giderek militarize olan koruma alanlarındaki güç dengesizlikleri toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tetiklemektedir.

Dışlayıcı veya 'kale' (tipi) koruma, insansız 'vahşi doğalar' yaratma arayışıyla yerel halkı baskı altına almakta ve yerlerinden etmektedir. Hem Yerli halkların hem de yerel toplulukların çeşitli ve birbirinden farklılaşan çevresel yönetim uygulamaları ve geleneksel yaşam biçimleri; biyolojik çeşitliliğin yüksek olduğu yerlerde veya bu yerlerin yakınında yaşayan toplulukların çevreyi bozduğuna dair ayrımcı inançlar nedeniyle genellikle yasadışı hale getirilmektedir.¹³

Yerli Halkların Hakları Enternasyonal (Indigenous Peoples Rights International)'in 2022 raporunda belirttiği gibi; dışlayıcı koruma politikaları, "tecavüz ve cinsel istismar dahil olmak üzere yerli kadınlara yönelik şiddet vakalarının büyük ölçüde milli parklar gibi koruma alanlarının güvenlik görevlileri tarafından işlenmesiyle sonuçlanmıştır."¹⁴ Örneğin, şu anda Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Salonga Ulusal Parkı'nda zorla yerinden edilen insanlar,

tahliyeler sırasında hükümet görevlileri tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddete tanık olduklarını hatırlamaktadırlar.¹⁵

TCDŞ de dahil olmak üzere şiddet, militarize koruma rejimleri bağlamında¹⁶ korunan alanlarda (KA) en şiddetli şekilde görülmektedir. Bu tür koruma girişimlerinde; tehditlerle mücadele etmek için ağırlıklı olarak erkek işgücü, korucu ve bekçi olarak istihdam edilmekte, bu kişiler silahlarla donatılarak silahlı güçlerden eğitim almaktadır. Judith Verweijen'in Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Virunga Ulusal Parkı için yazdığı gibi, "toplumsal cinsiyete dayalı şiddet... %96'sı erkek olan korucular ile halk arasında birlikte sürdürülen gündelik yaşamda ortaya çıkmaktadır."¹⁷ Silahlı park bekçileri ile yerel halk arasındaki güç dengesizliği, özellikle yerel halk Korunan Alan (KA)'a tehdit olarak görüldüğünde, TCDŞ'yi tetiklemektedir. Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Salonga Ulusal Parkı¹⁸, Chitwan Ulusal Parkı ve başka yerler de dahil olmak üzere pek çok yerde KA bekçileri ve görevlileri tarafından gerçekleştirilen TCDŞ rapor edilmiştir ve bu sadece bireysel olarak kadınlara yönelik bir saldırı değil, aynı zamanda toplulukları tehdit ve terörize etmek, toplulukların geleneksel bölgelerinde ikamet etme ve bu bölgelere bakma becerilerini zayıflatmak için kullanılan bir taktiktir.

Bu dinamikler, geleneksel bölgelerine geri dönmeye çalışan yerel halkı caydırmak için kadınlara karşı toplu tecavüzlerin gerçekleştirildiği Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki (DKC) Kahuzi-Biega Ulusal Parkı örneğinde son derece açıktır. Geri dönmeye çalışan insanların sayısındaki artış ve park için sağlanan fonlardaki artış, cinsel şiddet de dahil olmak üzere şiddetin tırmanmasına neden olduğu görünmektedir. Azınlık Hakları Grubu (Minority Rights Group)'nun Kahuzi-Biega Ulusal Parkı ile ilgili raporu için görüştüğü bir hayatta kalan, saldırıya ilişkin bakış açısını şu şekilde ifade etmiştir: "Bunu bizi topraklarımızdan zorla çıkarmak için yapıyorlar. Burası bizim kadim toprağımız. Erkeklerimizi öldürüyorlar ama bizi bulduklarında kaçmamamızı söylüyorlar. Erkekler kaçtıktan sonra bize tecavüz ediyorlar. Bu bizi topraklarımızdan kovmak için. Ama biz çoktan reddettik. Toprağımızı terk etmeyeceğiz." Azınlık Hakları Grubu'nun araştırması, park görevlileri ve yetkilileri tarafından yerel Batwa kadınlarına karşı uygulanan cinsel şiddetin sarsıcı boyutlarda olduğunu ortaya çıkardı; buna toplu tecavüze maruz kaldıktan sonra ölen kadınların olduğu birçok örnek de dahil. Ancak detaylı araştırmalarına rağmen, birçok topluluk üyesi cinsel şiddetin araştırmacılara bildirilen vakalardan daha yaygın olduğunu belirttiğinden, saldırıların gerçek boyutu henüz anlaşılamamıştır.

Belirli etnik gruplara karşı mevcut önyargılar toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti tetiklemektedir.

Yerli halklar genellikle etnik kökenleri, kültürleri ve yaşam tarzları temelinde ayrımcılıkla karşı karşıya kalmaktadır. Bu ayrımcılık, sömürgeci programları sürdürmek için tasarlanmış yanlış anlatılara dayanmaktadır. Örneğin, Yerli halkların daha az 'gelişmiş' veya 'medeniyetsiz' olduğu ve bu nedenle kendi kendini yönetemediği anlatısı. Aynı durum bazı yerel topluluklar tarafından da yaşanabilmektedir. Bu ayrımcılık, Yerli halklardan ve yerel topluluklardan kadınları daha da marjinalleştirebilecek çok yönlü şekilde toplumsal cinsiyetle kesişir. Daha önce de belirtildiği gibi, koruma rejimlerinin yönetişimine dahil olanlar arasında genellikle önemli güç dengesizlikleri yaratan veya dengesizlikleri pekiştiren koruma bağlamında, bu marjinalleştirme kadınların saldırıya karşı savunmasızlığını artırabilir. Uganda- Benet'ten bir Mosopisyek kadınının açıkladığı gibi, "bize ikinci sınıf vatandaş olarak bakılıyor, bu da bize yönelik şiddeti artırıyor. Yoksulluğumuz ve yaşadığımız hayat tarzı nedeniyle kendilerini koruyamayan insanlar olarak görülüyoruz."¹⁹

Yerli kadınlar hakkındaki ırkçı inançlar da koruma bağlamında TCDSŞ'yi tetiklemektedir. Örneğin, Azınlık Hakları Grubu'nun görüştüğü ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Kahuzi-Biega Ulusal Parkı'nın bekçileri ve görevlileri tarafından saldırıya uğrayan kadınlar "Batwa oldukları için tecavüze uğradıklarını" ifade etmişlerdir. Batwa'lar hakkında bölgede yaygın olan ırkçı mitler arasında Batwa kadınlarıyla cinsel ilişkiye girmenin bireyin yarasını ya da hastalığını iyileştireceği yer almaktadır. Nitekim görüşülen bir kadın "kendisine tecavüz eden park bekçileri ve askerlerin bunu sırtlarını iyileştirmek için yaptıklarını söylediklerini" belirtmiştir. Bu tür yerleşik ayrımcı normlar, Batwa kadınlarının karşılaştıkları çeşitli ihlallere karşı sorumluluk arayışlarında da etkili olmuştur, zira iddialarına park yetkilileri veya daha geniş (anlamda) koruma kurumu tarafından inanılmamış, iddiaları ciddiye alınmamıştır.

Kadınların doğal kaynaklara olan bağlılığı, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı savunmasızlıklarını artırabilmektedir.

Yerli halkların toplumlarında ve yerel topluluklarda cinsiyete dayalı işbölümü, kadınların koruma yönetimi altındaki alanlara sık sık gitmelerine neden olmaktadır. Örneğin, Uganda'daki Mosopisye kadınları yakacak odun ve geleneksel ilaç toplamak için ormana gitmekte ve sıklıkla kendilerine TCDSŞ uygulayan bekçilerle karşılaşmaktadır.²⁰ Bangladeş'teki orman bekçilerinin de benzer şekilde korunan alanlardan yakacak odun toplayan kadınları istismar ettiği tespit edilirken,²¹ araştırmacılar Hindistan'ın Uttarakhand bölgesindeki Pahari kadınlarının hem vahşi hayvanlarla karşılaşma riskinden hem de köylülerin orman bekçileri tarafından aşağılanma, taciz edilme veya tutuklanma korkusuna atıfta bulunan "iki ayaklı hayvan"dan endişe duyduklarını tespit etmiştir.²²

Hesap verebilirliğin olmaması kadınlara verilen zararı ikiye katlamaktadır.

TCDSŞ'ye maruz kalan kadınlar sadece bu eylem veya eylemlerin kendisinden değil, aynı zamanda hukuk sisteminin veya koruma kurumlarının sorumluluğun tesisi, telafi sağlanması ve talep edildiğinde iyileşmenin desteklenmesi bakımından başarısızlığı nedeniyle de zarar görmektedir. Yerli kadınlar adalet veya iyileşme arayışında ek engellerle karşılaşabilmekte ve devletin veya koruma görevlilerinin çözüm sağlamadaki başarısızlığı uzun vadeli fiziksel ve/veya psikolojik etkilere neden olabilmektedir.

TCDSŞ ile ilgili utanç, kadınların deneyimlerini paylaşmalarını engelleyebilmektedir.²³ Bazı durumlarda kadınlar, olanları anlatmaları halinde ailelerini kaybetme ve topluluklarından dışlanma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.²⁴ Adalet ve iyileşmeye erişimleri böylelikle kısıtlanabilmekte ve konuşmaya karar vermeleri halinde daha da marjinalleştirilebilirler. Bu utanç, kadınların saldırı sonucu HIV kapıldığı durumlarda özellikle güçlü olabilmektedir.²⁵ Diğer durumlarda, kadınlar aile ve toplum desteğine sahip olsalar da güçlü failler tarafından tepki ve misilleme tehdidi, adalet aramalarını engelleyebilir. Bu susturma kadınların adalet erişimini engellemekte ve faillerin dokunulmaz kalabileceği bir ortam yaratmaktadır.

Kadınlar (yaşadıklarını) dile getirdiklerinde ise, yerel polise ödenen ücretler gibi adaletin önündeki engeller devam etmektedir. Örneğin Uganda'daki Batwa kadınları, "polise ihbarda bulunmadan önce akrabalarımıza ya da kabile reisine ihbarda bulunuyoruz çünkü polisin paraya ihtiyacı var, bizim ise paramız yok" diye anlatmaktadır.²⁶ Kadınların paraya erişiminin daha az olması ile kadınları topluluklarındaki diğer kişilerden (özellikle de güç sahibi olanlardan) para talep etmeye zorlamak, onları öne çıkmaktan caydırabilir. Kadınların adalet sistemiyle ilişki kurarken, yargılamanın kendi dil(ler)inde olmaması halinde tercümanlık gibi, dikkate alınmayabilecek özel ihtiyaçları da olabilir. Örneğin, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Salonga Ulusal Parkı'nda TCDSŞ'den hayatta kalan bir kişiye yüzünü kapatması yoluyla anonimlik sağlanması yasal olarak zorunludur, ancak buna uyulmamıştır.²⁷ Makul olmayan

kanıt standartları, kadınlara deneyimlerini 'ispat' yükü getirirken, TCDS için adalet arayan kadınların başarı hikayelerinin eksikliği, diğer insanları öne çıkmaktan daha da caydırmaktadır.²⁸

Hukuk sistemine veya koruma görevlileri önüne getirilen vakalar genellikle işleme konulmamaktadır. Örneğin, 2015 yılında dört kadın, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Salonga Ulusal Parkı'nın Institut Congolais pour la Conservation de la Nature (ICCN) (Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin Özel Çevre Koruma Alanlarını yönetmekle görevli kurum) istasyonunda, iddiaya göre istasyon şefi tarafından denetlenen korumalar tarafından tecavüze uğramıştır.²⁹ Yerel polise ve ICCN'ye bildirimde bulunulmuş, ancak herhangi bir işlem yapılmamıştır.³⁰ Sonunda, topluluk dışından kuruluşların desteğiyle kadınlar mahkemeye bir hukuk davası açmıştır. Mahkeme kadınların aleyhine karar vermiş, kadınlar da temyize başvurmuş ve sonunda lehlerine bir karar çıkmıştır. Buna rağmen, kadınlar hala almaları gereken tazminat ödemelerini alamamış ve dolayısıyla tazmin edilmek için ihtiyaç duydukları desteğe erişememişlerdir.

Adalet sisteminin ve koruma kurumlarının bu duruma müdahale etmedeki başarısızlığı, sadece faillerin cezasız kalması anlamına gelmemekte, aynı zamanda daha fazla kadının saldırıya karşı savunmasız kalmasına neden olmaktadır. Örneğin, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'ndeki Virunga Ulusal Parkı'nın eski Müdür Yardımcısı 15 yaşındaki bir kıza tecavüz etmek, hamile bırakmak ve vurmakla suçlanmıştır.³¹ Eylemleri rapor edildikten sonra ve soruşturma altındayken Virunga Ulusal Parkı'ndaki görevinden alınmış ve ardından Kahuzi-Biega Ulusal Parkı'nda yeni bir göreve getirilmiştir.³² Bu atamanın ardından park bekçileri tarafından yerel halka yönelik bir saldırı dalgası yaşandı.³³

Koruma programlamasında toplumsal cinsiyetin dikkate alınmaması, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin ortaya çıkma olasılığını artırmaktadır.

Dışlayıcı koruma uygulamaları genellikle yerel halkın tahliyesi veya yerinden edilmesiyle sonuçlanmıştır ve bu sırada kadınlar TCDS'ye karşı daha savunmasızdır.³⁴ Kadınların ihtiyaçları koruma girişimlerinin tasarlanmasında genellikle dikkate alınmamakta ve sonuç olarak koruma programları onları riske atabilmektedir.³⁵ Örneğin, Hindistan'ın Rajasthan eyaletinde kaplanların yeniden doğaya salınması mandaların zarar görmesine neden olmuştur.³⁶ Kadınlar manda beslemektedir ve süt satışından kazandıkları para, hane gelirleri için önemlidir; bu gelir azaldığında veya değişken olduğunda evde TCDS'ye maruz kalabilmektedirler.³⁷ Ayrıca, 'iyi eşler' olarak sorumlulukları, kaplanlarla karşılaşma riskinin yüksek olduğu alanlara (manda için ot toplarken) gitmelerini gerektirmektedir.³⁸ Benzer şekilde, Tanzanya'daki Mikomazi Av Hayvanları Koruma Alanı'nda hayvanların yerel halkın elinden alınmasının ardından, erkekler kadınların parasına el koymaya çalıştığında hane içi çatışmalar ortaya çıkmıştır.³⁹

Topluluk üyelerini kapsayan koruma programları toplumsal cinsiyet normlarını değiştirmeyi amaçlayabilir; örneğin liderlik rollerinin erkekler ve kadınlar arasında paylaştırılmasının veya kadınların karar alma süreçlerine dahil edilmesinin şart olarak konulması. Ancak, toplumsal cinsiyet normlarında ani değişimler dayatmaya çalışmak tepkiyle sonuçlanabilmektedir:⁴⁰ örneğin, Nepal'de kadınları ekosistem restorasyon faaliyetlerine katılmaktan caydırmak için TCDS kullanılırken,⁴¹ Kenya'daki koruma alanlarında liderlik rolleri üstlenen kadınlar, katılımları nedeniyle eşlerinden TCDS gördüklerini bildirmişlerdir.⁴²

Koruma programları kadınlar için gelir yaratma fırsatları da sağlayabilmekte, bu da toplumsal cinsiyet normlarını bozabilmekte ve tepkiye yol açabilmektedir.⁴³ Doğa Koruma (The Nature

Conservancy)'nın belirttiği gibi, "Eşlerin veya diğer topluluk üyeleri dahil edilmeden" bu tür programların uygulanması, "partnerleri, kadınların mali durumunu kontrol etmeyi veya kadınların kendilerine olan mali bağımlılığını sürdürmeyi amaçladığından, istemeden de olsa ev içi şiddeti artırabilir."⁴⁴

Bu etkilere rağmen, toplumsal cinsiyete duyarlı programlama, koruma kuruluşları tarafından çok zahmetli ve yaygınlığına dair geniş farkındalığa rağmen TCDŞ 'kapsam dışı' olarak görülmüştür.⁴⁵ Örneğin, Güneydoğu Asya'daki bir Koruma Alanı (KA) istasyonundaki yetkililer, genç bir kadının yakınlarında "seksle ilgili işlere" zorlandığının farkına varmıştır.⁴⁶ İstismarı rapor etme ve hayatta kalanı destekleme girişimlerine rağmen, koruma kuruluşunun 'kapsamı dışında' olduğu düşünülerek vaka bir kenara itilmiştir.⁴⁷

Dışlayıcı koruma, halkların kolektif toprak kullanım hakkını ve topluluk kimliğini zayıflatarak topluluk içi toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti tetiklemektedir.

Dışlayıcı koruma, toplulukların kendi bölgeleri ve çevresel yönetim kurumlarıyla olan bağlarını sık sık bozmuştur; bu tür ağır zararlar, TCDŞ dahil olmak üzere çok sayıda toplumsal zararlar sonuçlanmaktadır.⁴⁸ Bazı durumlarda, topluluklara verilen zararlar alkol bağımlılığında artışa yol açmış, bu da ev içi anlaşmazlıkların ve TCDŞ'nin yaygınlığını artırmıştır.⁴⁹ Bu bağlamlarda TCDŞ, adaletsizliğe karşı duyulan öfkenin gücü elinde bulunduranlara karşı ifade edilemediği, bunun yerine genellikle kendine zarar vermeye yol açan ve/veya aileler ve topluluklar içinde ifade edilen ve genellikle nesiller arası zarar döngüleri yaratan 'yanal' şiddet olarak anlaşılabilir. Bu nedenle, kolektif toprak haklarına saygı gösterilmesini sağlamak, TCDŞ'nin önlenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Burada, yerli erkeklerin (kadınların yanı sıra) koruma programlarından nasıl etkilendiklerini göz önünde bulundurmak özellikle dikkate alınmalıdır.

Sonuç

Bu bilgi notunda; Yerli kadınların ve kız çocuklarının ve yerel topluluklardan kadınların ve kız çocuklarının deneyimlerini ve çabalarını; koruma ve TCDŞ arasındaki bağlantıları ve bunların onların bedenlerinde, topluluklarında ve topraklarında nasıl ortaya çıktığını vurgulamak amacıyla merkeze almaya çalıştık. Bununla birlikte, TCDŞ ve koruma arasındaki ilişki yeterince anlaşılamamıştır. Örneğin, bu dinamiklerin coğrafyalar arasında nasıl farklılık gösterdiğini veya koruma bağlamında diğer toplumsal cinsiyetlerden insanların (kadınların yanı sıra) TCDŞ'den nasıl etkilendiğini henüz bilmiyoruz. Belirli bağlamlarda TCDŞ'nin başarılı bir şekilde azaltılıp azaltılmadığını veya ortadan kaldırılıp kaldırılmadığını bilmiyoruz. Hayatta kalanların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ya da adalet veya iyileşme isteklerinin ne olduğunu bilmiyoruz.

Bununla birlikte, toplayabildiğimiz kanıtlar, mevcut gerçekliğin, Yerli kadınların ve kız çocuklarının ve yerel topluluklardan kadınların ve kız çocuklarının, koruma adına uygulanan insan hakları ihlallerinden orantısız bir şekilde etkilenmeye devam ettiğini göstermektedir. TCDŞ'nin ele alınması, korumayı baskıcı ve dışlayıcı yaklaşımlardan uzaklaştırmanın merkezinde yer almalıdır.

Doğrudan etkilenmeyenler tarafından önerilen yanıtları varsayılan olarak kabul etmek yerine hayatta kalanların önerilerini dinlemek kritik önem taşımaktadır. Örneğin Uganda'daki Batwa kadınları, TCDŞ'nin nasıl ele alınması gerektiği sorulduğunda psikososyal destek, tıbbi bakım,

gelir getirici destek, istismarcıların cezalandırılması ve hayatta kalanların adalete erişimine yardımcı olunması gibi çok çeşitli seçenekler önermişlerdir.⁵⁰ Adil bir şekilde uygulandıkları takdirde yasal yollara başvurma imkanı sunsalar da, ceza adaletinin çekişmeli doğası gereği hayatta kalanları yeniden travmatize edebilen ve sıklıkla mahkumiyet kararı veremeyen adalet sistemlerine tek başına güvenmek, hayatta kalanları ve daha geniş toplulukları adalet, sistemsel değişim ve iyileşme arayışında sınırlayabilir. Hayatta kalanlar tarafından talep edildiği üzere, yasal yollara ek olarak alternatif telafi ve çatışma çözümü modelleri de dikkate alınmalıdır: Batwa kadınları "cezalandırıcı ve psikososyal destek uygulamalarını" birleştiren yaklaşımların önemini vurgulamışlardır.⁵¹ Dışlayıcı koruma uygulamalarının şiddetine maruz kalan topluluklarla çalışan Orman Halkları Programı gibi kuruluşlar, yaşadıkları mağduriyete karşı adalete erişemedikleri veya tazminat alamadıkları takdirde hayatta kalanlara nasıl destek olabileceklerini düşünmelidir.

Yerli halklar, korumayla bağlantılı TCDŞ'ye çok çeşitli şekillerde yanıt vermekte, aktif olarak örgütlenmekte, kolektif haklarını talep etmekte ve kolektif iyileşme sürecine dahil olmaktadır. Bizim ve desteklemek için çalıştığımız Yerli halkların deneyimlerinde, geleneksel toprakların onları en iyi tanıyan, kültürleri ve kimlikleri topraklarının refahıyla yakından bağlantılı olan halklar tarafından yönetildiği durumlarda hakların hayata geçirilmesinin mümkün olduğunu gördük. Kolektif toprak kullanımının güvence altına alınması, yukarıda ele aldığımız TCDŞ biçimlerinin ele alınmasında gerekli bir adımdır.

Korumayı dönüştürmek üzere, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten arındırılmış topraklar, ekosistemler ve halklar için bakım vizyonlarını her yerdeki kadınlar ve kız çocukları için somut bir gerçeklik haline getirmek üzere topluluk liderliğinde ve işbirliğine dayalı araştırma ve eylem yapılması gerekmektedir.

Teşekkür

Yazarlar, bu bilgi notunun hazırlanmasını mümkün kılan tanıklık ve analizleri paylaşan herkese teşekkür etmektedir. Ayrıca Mireille Kayijamahe ve Cathal Doyle'a bu çalışmanın taslağını gözden geçirmek üzere zaman ayırdıkları için teşekkür ederiz: yorumları çok değerliydi.

SON NOTLAR

¹ IUCN (2020). Gender based violence and the environment. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.iucn.org/resources/issues-brief/gender-based-violence-and-environment>

Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

² Desai, B. H. and Mandal, M. (2021). 'Role of Climate Change in Exacerbating Sexual and Gender-Based Violence Against Women: A New Challenge for International Law'. Environmental Policy and Law 51. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://ip.ios.semcs.net/articles/environmental-policy-and-law/epl210055>

Van Daalen, K. R., Savić Kallesøe, S., Davey, F., Dada, S., Jung, L., Singh, L. et al. (2022) 'Extreme events and gender-based violence: a mixed-methods systematic review.' The Lancet Planetary Health. Volume 6, Issue 6. Şuradan ulaşabilirsiniz: [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(22\)00088-2](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(22)00088-2)

³ IUCN (2020). Women Environmental Human Rights Defenders: Facing gender-based violence in defense of land, natural resources and human rights. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://genderandenvironment.org/>

Tapias Torrado, N. R. (2022). 'Overcoming Silencing Practices: Indigenous Women Defending Human Rights from Abuses Committed in Connection to Mega-Projects: A Case in Colombia.' *Business and Human Rights Journal*. Volume 7, Issue 1. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.1017/bhj.2021.54>

IUCN, CEESP and Natural Justice (2022). The Post-2020 Global Biodiversity Framework (GBF) and Environmental Human Rights Defenders. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.iucn.org/resources/policy-brief/post-2020-global-biodiversity-framework-gbf-and-environmental-human-rights>

UN Women and IUCN (2022). Tackling violence against women and girls in the context of climate change. UN Women and IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/03/tackling-violence-against-women-and-girls-in-the-context-of-climate-change>

Global Witness (2022). Decade of defiance: Ten years of reporting land and environmental activism worldwide. Global Witness. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/decade-defiance/>

Gelderloos, P. (2022) 'Ecological Terror and Pacification: Counterinsurgency for the Climate Crisis,' in Dunlap, A. and Brock, A. (eds.) *Enforcing Ecocide: Power, Policing & Planetary Militarization*. Switzerland: Palgrave Macmillan Cham. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-99646-8_10

⁴ Conservation International (2020). Gender-based violence: recognizing and responding to gender based violence (GBV) in community conservation. Conservation International. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://www.conservation.org/docs/default-source/publication-pdfs/guidelines_gender-based-violence.pdf?sfvrsn=236c2593_2

⁵ UN Women (no date). Frequently asked questions: Types of violence against women and girls. UN Women. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence>

⁶ Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

⁷ Violence against women prevalence estimates, 2018: global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. Executive summary. Geneva: World Health Organization; 2021. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO" Şuradan ulaşabilirsiniz: Violence against women prevalence estimates, 2018 – Executive summary (who.int)

⁸ SAKI and RTI International (no date). Victim or Survivor: Terminology Through Investigation to Prosecution. SAKI. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.sakitta.org/toolkit/index.cfm?fuseaction=tool&tool=80>

⁹ For instance, see: Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>

¹⁰ CEDAW (2022) General recommendation No. 39 (2022) on the rights of Indigenous women and girls. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-recommendation-no39-2022-rights-indigeneous>

¹¹ Tauli Corpuz, V. (2018) Indigenous Women's Rights Are Human Rights. Cultural Survival. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.culturalsurvival.org/publications/cultural-survival-quarterly/indigenous-womens-rights-are-human-rights>

¹² Women's Earth Alliance and the Native Youth Sexual Health Network (2016). Violence on the Land, Violence on our Bodies: Building an Indigenous Response to Environmental Violence. Women's Earth Alliance and the

Native Youth Sexual Health Network. Şuradan ulaşabilirsiniz: http://landbodydefense.org/uploads/files/VLVBReportToolkit_2017.pdf

¹³ Ramutsindela, M., Matose, F. and Mushonga, T. (2022) The Violence of Conservation in Africa: State, Militarization and Alternatives. Elgar. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.elgaronline.com/display/edcoll/9781800885608/9781800885608.xml>

¹⁴ IPRI 2022 Raporu için eksik not

¹⁵ Rainforest Foundation UK and APEM (2018). Severe human rights abuses reported in and around Salonga National Park, Democratic Republic of Congo. Rainforest Foundation UK. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.rainforestfoundationuk.org/wp-content/uploads/2022/03/abf196ba-89da-4680-8df3-af5d382f7d5f.pdf>

¹⁶ Rubis, J. and Borraz, P. (2021) Redefining protected areas: A study on the criminalization of and human rights violations against Indigenous Peoples in conservation. Indigenous Peoples Rights International. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://iprights.org/index.php/en/component/content/article/global-report-redefining-protected-areas-a-study-on-the-criminalization-of-and-human-rights-violations-against-indigenous-peoples-in-conservation?catid=9&Itemid=102>

Boyd, D. R. and Keene, S. (2021) Human rights-based approaches to conserving biodiversity: equitable, effective and imperative. UN Special Rapporteur on Human Rights and the Environment. Şuradan ulaşabilirsiniz: [https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Environment/SREnvironment/policy briefing-1.pdf](https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Environment/SREnvironment/policy%20briefing-1.pdf)

¹⁷ Verweijen, J. (2020) 'A microdynamics approach to geographies of violence: Mapping the kill chain in militarized conservation areas.' Political Geography. Volume 79. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0962629819300113>

¹⁸ Rainforest Foundation UK and APEM (2018). Severe human rights abuses reported in and around Salonga National Park, Democratic Republic of Congo. Rainforest Foundation UK. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.rainforestfoundationuk.org/wp-content/uploads/2022/03/abf196ba-89da-4680-8df3-af5d382f7d5f.pdf>

¹⁹ Yazarlarla mülakat yapan anonim Mosopisye kadını, 21 Şubat 2023

²⁰ Yazarlarla mülakat yapan anonim Mosopisye kadını, 21 Şubat 2023

²¹ Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

²² Ogra, M. V. (2008) 'Human-wildlife conflict and gender in protected area borderlands: A case study of costs, perceptions, and vulnerabilities from Uttarakhand (Uttaranchal), India.' Geoforum. Volume 39, Issue 3. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0016718507002102>

²³ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf

Rainforest Foundation UK and APEM (2018). Severe human rights abuses reported in and around Salonga National Park, Democratic Republic of Congo. Rainforest Foundation UK. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.rainforestfoundationuk.org/wp-content/uploads/2022/03/abf196ba-89da-4680-8df3-af5d382f7d5f.pdf>

Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>

²⁴ Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>
Anonymous Mosopisye woman, interview with the authors, February 21st 2023

- ²⁵ Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>
- ²⁶ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf
- ²⁷ Yazarlarla mülakat yapan anonim Mosopisye kadını, 21 Şubat 2023
- ²⁸ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf
- ²⁹ Rainforest Foundation UK and APEM (2018). Severe human rights abuses reported in and around Salonga National Park, Democratic Republic of Congo. Rainforest Foundation UK. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.rainforestfoundationuk.org/wp-content/uploads/2022/03/abf196ba-89da-4680-8df3-af5d382f7d5f.pdf>
- ³⁰ Rainforest Foundation UK and APEM (2018). Severe human rights abuses reported in and around Salonga National Park, Democratic Republic of Congo. Rainforest Foundation UK. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.rainforestfoundationuk.org/wp-content/uploads/2022/03/abf196ba-89da-4680-8df3-af5d382f7d5f.pdf>
- ³¹ Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>
- ³² Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>
- Verweijen, J. (2020) 'A microdynamics approach to geographies of violence: Mapping the kill chain in militarized conservation areas.' Political Geography. Volume 79. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0962629819300113>
- ³³ Flummerfelt, R. (2022) To Purge the Forest by Force: Organized Violence against Batwa in Kahuzi-Biega National Park. Minority Rights Group. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://minorityrights.org/publications/pnkb/>
- ³⁴ Rubis, J. and Borraz, P. (2021) Redefining protected areas: A study on the criminalization of and human rights violations against Indigenous Peoples in conservation. Indigenous Peoples Rights International. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://iprights.org/index.php/en/component/content/article/global-report-redefining-protected-areas-a-study-on-the-criminalization-of-and-human-rights-violations-against-indigenous-peoples-in-conservation?catid=9&Itemid=102>
- ³⁵ Tauli Corpuz, V., Alcorn, J. and Molnar, A. (2018) Cornered by Protected Areas: Replacing 'Fortress' Conservation with Rights-based Approaches Helps Bring Justice for Indigenous Peoples and Local Communities, Reduces Conflict, and Enables Cost-effective Conservation and Climate Action. Rights and Resources Initiative. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://rightsandresources.org/wp-content/uploads/2018/06/Cornered-by-PAs-Brief_RRI_June-2018.pdf
- The Nature Conservancy (2022) How Gender-Based Violence Affects Conservation. The Nature Conservancy. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.nature.org/en-us/what-we-do/our-insights/perspectives/how-gender-based-violence-affects-conservation/>
- ³⁶ Doubleday, K.F. and Adams, P.C. (2019) 'Women's risk and well-being at the intersection of dowry, patriarchy and conservation: The gendering of human-wildlife conflict.' Environment and Planning E: Nature and Space. Volume 3, Issue 4. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2514848619875664>

Doubleday, K.F. (2018) 'Tigers and "Good Indian Wives": Feminist Political Ecology Exposing the Gender-Based Violence of Human-Wildlife Conflict in Rajasthan, India.' *Annals of the American Association of Geographers*. Volume 110, Issue 5. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24694452.2020.1723396?journalCode=raag21>

³⁷ Doubleday, K.F. and Adams, P.C. (2019) 'Women's risk and well-being at the intersection of dowry, patriarchy and conservation: The gendering of human-wildlife conflict.' *Environment and Planning E: Nature and Space*. Volume 3, Issue 4. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2514848619875664>

Doubleday, K.F. (2018) 'Tigers and "Good Indian Wives": Feminist Political Ecology Exposing the Gender-Based Violence of Human-Wildlife Conflict in Rajasthan, India.' *Annals of the American Association of Geographers*. Volume 110, Issue 5. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24694452.2020.1723396?journalCode=raag21>

³⁸ Doubleday, K.F. (2018) 'Tigers and "Good Indian Wives": Feminist Political Ecology Exposing the Gender-Based Violence of Human-Wildlife Conflict in Rajasthan, India.' *Annals of the American Association of Geographers*. Volume 110, Issue 5. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/24694452.2020.1723396?journalCode=raag21>

³⁹ Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

⁴⁰ Bessa, T., Malasha, P., Somerville, M., & Mesfin, Z. (2021). Gender-based violence in the natural resource sector in Zambia. USAID Integrated Land and Resource Governance Task Order under the Strengthening Tenure and Resource Rights II (STARR II) IDIQ. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://www.land-links.org/wp-content/uploads/2022/04/ILRG-Brief-GBV-Natural-Resources-Zambia_rev_Nov-2022.pdf

⁴¹ IUCN (2020). Gender based violence and the environment. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.iucn.org/resources/issues-brief/gender-based-violence-and-environment>

⁴² Haberem, E., KWCA and Conservation International Peru. (2021) Protecting people and biodiversity: Addressing gender-based violence (GBV) and conservation links. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://www.iucn.org/news/gender/202107/protecting-people-and-biodiversity-addressing-gender-based-violence-gbv-and-conservation-links>

⁴³ Conservation International (2020). Gender-based violence: recognizing and responding to gender based violence (GBV) in community conservation. Conservation International. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://www.conservation.org/docs/default-source/publication-pdfs/guidelines_gender-based-violence.pdf?sfvrsn=236c2593_2

⁴⁴ Bresnahan, M. and James, R. (2022) Gender-Based Violence Is a Conservation Issue: How Do We Respond? The Nature Conservancy. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://blog.nature.org/2022/03/03/gender-based-violence-is-a-conservation-issue-how-do-we-respond/>

⁴⁵ Bresnahan, M. and James, R. (2022) Gender-Based Violence Is a Conservation Issue: How Do We Respond? The Nature Conservancy. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://blog.nature.org/2022/03/03/gender-based-violence-is-a-conservation-issue-how-do-we-respond/>

⁴⁶ Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN. Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

⁴⁷ Castañeda Camey, I., Sabater, L., Owren, C. and Boyer, A.E. (2020). Gender-based violence and environment linkages: The violence of inequality. IUCN Şuradan ulaşabilirsiniz: <https://doi.org/10.2305/IUCN.CH.2020.03.en>

⁴⁸ Luithui, S. and Tugendhat, H. (2013) Violence Against Indigenous Women and Girls: A Complex Phenomenon. Asia Indigenous Peoples Pact and Forest Peoples Programme. Şuradan ulaşabilirsiniz: <http://www.forestpeoples.org/sites/default/files/publication/2013/07/vaiw-briefingfinalenglish.pdf>

⁴⁹ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf

⁵⁰ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf

⁵¹ African International Christian Ministry, United Organization of Batwa Development in Uganda and Minority Rights Group International (2009). A Situational Analysis of Sexual and Gender-based Violence against Batwa Women of Kabale, Kisoro and Kanungu Districts in Southwestern Uganda. United Organization of Batwa Development in Uganda. Şuradan ulaşabilirsiniz: https://uobdu.files.wordpress.com/2011/05/aicm_uobdu_mrg-report-sgbv-may-2009-final-version.pdf

HUDOTO

Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı